

VARIA

Recensio

Ökumenische Rundschau

72. évf. 2023/1. 144. old.

Az *Ökumenische Rundschau* 2023. évi első számának tematikája – *A keresztény–zsidó párbeszéd a közel-keleti konfliktus összefüggésében* – időközben sajátos hangsúlyt nyert az év októberében kitört, előre nem látott fegyveres összeütközés körülményei között. Ebben a füzetben nem valósul meg a megadott tárgy teljes körű elemzése, viszont a munkatársak bevallottan arra törekedtek, hogy az Egyházak Világtanácsának XI. (a továbbiakban EVT) nagygyűlésén kibocsátott *Állásfoglalás* (95–100. old.) ne ma-

radjon üres szöveg: „Ezzel a problémával, akárcsak eddig, ezután is foglalkoznunk kell, és eközben együttműködünk az igazság és békeség útján” (97. old.). Az eredmény: több cikkben ökumenikus találkozásra és valóságos népi, illetve vallási mozaikra ismerünk a szereplők származása és elköteleződése tekintetében.

A felvezető cikkben Barbara Rudolf és Stephan von Twardowski azon szándékuknak adnak hangot, hogy a mostani megjelenéssel az apartheid fogalmának eltérő értelmezését kiküszöböljék, mivel a nézetkülönség botránykőnek számít egyes résztvevők felfogásában. Rámutatnak a szakítási pontra is: az izraelieknek és palesztinaiaknak, illetve támogatóinak homlokegyenest más-más álláspontjára.

Az írás végén Barbara Rudolf húszéves munkásság után köszön el a szerkesztőségi, illetve kiadói közösségtől, és kifejezésre juttatja, hogy amint eddig is tette, ezután is küzdeni fog az apartheid felszámolásáért.

A tanulmányok közül mindenekelőtt a marosvásárhelyi Ionuț Biliuță *Der Antisemitismus der Rumänisch-Orthodoxen Kirche: Konzeptionelle Kontinuitäten und theologische Entwicklungen im heutigen Rumänien* (*A román ortodox egyház antiszemitizmusa:*

Koncepciózus folytonosságok és teológiai fejlemények a jelenkori Romániában) című tanulmánya vonhatja magára a Református Szemle legtöbb olvasójának figyelmét.

A *Der Ökumenische Rat der Kirchen und die Theologie der christlich-jüdischen Beziehungen* (Az Egyházak Világtanácsa és a keresztény–zsidó kapcsolatok teológiája) című tanulmányt szerzője, David Marshall anglikán teológus, aki több éven át vezetett egy vallások közötti párbeszéd-programot az EVT megbízásából. Az *Ökumenische Rundschau* itt annak az átfogó tanulmányának rövidített változatát közli, amely a *The Ecumenical Review* folyóiratban jelent meg *The World Council of Churches and the Theology of Christian-Jewish Relations* címmel (72. évf. 2020/5. szám, 861–894. old.), s amely megállapítja a már megjelent Messiás, illetve a még mindig várt Messiás híveinek maradandó különállását.

David Fox Sandmel (Baltimore): *Reue und Versöhnung. Ein Gespräch (Bűnbánat és kibékülés. Beszélgetés)*. Az írás címe annak a találkozásnak volt témája, amelyet az EVT kezdeményezett a rabbi hivatású cikkíró és az *Ökumenische Rundschau* munkatársai között a XI. nagygyűlés alkalmára. David Fox Sandmel tizenegy vallásos zsidó szervezetet tömörítő bizottság képviselőjében és ezeknek üzenetével érkezett Karlsruheba. Kiemelt kérdése: az EVT viszonyulása Izraelhez.

Peter Prove azt állapítja meg a *Perspektiven der 11. ÖRK-Vollversammlung zum christlich-jüdischen Dialog im Schatten des israelisch-palästinensischen Konflikts* (Az

EVT XI. nagygyűlésének kilátásai a keresztény–zsidó párbeszédre az izraeli–palesztin konfliktus árnyékában) című tanulmányában, hogy az EVT munkája a történelmi sérelemtömeg és a mai valóság feletti döbbenet nyomása alatt folyik. Bár a felmerült kérdések megoldásának lehetősége roppant behatárolt, van lehetőség a párbeszéd előmozdítására, illetve folytatására.

Micha Brumlik (Majnafrankfurt) tanulmányának címe: *Der Staat Israel – eine theologisch-historische Betrachtung (Izrael állam – teológiai-történelmi vizsgálat)*. A cionista mozgalmat belülről ismerő szerző négy pontban dolgozza ki a felvetett témát. Megjegyzi, hogy a teológiai mozzanatok vizsgálata megkerülhetetlen, ugyanakkor további leülepedést feltételez. Hangot ad annak a vélekedésnek, amely szerint az apartheid említése Izrael esetében az antiszemitizmussal egyenlő.

Ionuț Biliuță, aki a marosvásárhelyi Gheorghe Șincai Humántársadalmi Kutatóintézet kutatója, gazdag irodalmat dolgozott fel a már említett és nagy ívű tanulmányának megírásához. Ebben felmutatja az ortodoxia és a román mi volt egybeesését. Hivatkozásai között felfedezhetjük Berend T. Iván, valamint és Trencsényi Balázs angol nyelven megjelent munkáit is. A témájának árnyalásában külön színfoltot képez egy-egy odamondó egyházi beszéd idézése – nem melleleg besszarábiai eredettel. Feltétlenül értékelünk kell, hogy nem rejti véka alá a nem román néppel szembeni gátlásokat, ellenérzéseket, és

hogy nevén nevezi a nemzetállam kialakulásával együtt feltörekvő, mindent átható homogenizálási politikát.

Munther Isaac (Betlehem) és Deborah Weissmann (Jeruzsálem) szerzőpáros írásának címe: *Fragen aushalten – miteinander reden – Perspektiven suchen (Kérdések elé állni – egymással beszélgetni – távlatokat keresni)*. Ők megszólított palesztin keresztyén és moszlim hívő, illetve zsidó keresztyén és ortodox hitű hús-vér emberek eszméit és várakozásait ütköztetik, s ezáltal olyan bonyolult és kibékíthetetlen ellentétek kerülnek felszínre, amelyeknek végkifejlete szemünk előtt zajlik a maga véres valóságában.

Ulrike Offenberg (Hamel) *Auslegung zu Josua 2,1–21 aus jüdischer Perspektive (Józsué 2,1–21 magyarázata zsidó szempöngből)* című tanulmánya a jól ismert ószövetségi történetnek, Jerikó kikémlésének szövegét fejtegeti. Itt sajátos írásmagyarázattal szembesölünk, amelynek az különlegessége, hogy egy női rabbi kapcsolódó tanulmányait és gondolatait teszi közzé. Nézete szerint ez a történet lényegében jóvátétel a Num 13. fejezetében leírt és balul sikerült kémkedéstörténet ellensúlyozására.

Yohanna Katanacho (Názáret): *In der Kultur der Liebe sind alle willkommen, in diesem Land zu leben. Biblisch-theologische Überlegungen zu Josua 2,1–21 (A szeretet kultúrájában mindenkit szívesen látunk, hogy ebben az országban éljen. Bibliokateológiai megfontolások Józsué 2,1–21-bez)*. Az előző, a társadalmi ranglétrát feje tetejére állító ószövetségi történet után egy sajátos teológiai látással ismerkedhe-

tünk meg: egy krisztushívő palesztin férfiúéval, aki izraeli szomszédai között az Atya Felkentjét látja és imádja Jézusban. Szerinte a bibliai szövegeket a „Vielstimmigkeit“, a sokhangúság jellemzi. Sokféle hang szólal meg a szövegekben: a zsidóké, keresztyéneké, az ókorbelieké és természetesen az újtestamentumbelieké. Ezek párbeszédet folytatnak egymással (79. old.). A kizárólagosság ellenszereként a tanulmány szerzője a multikulturalitást nevezi meg, majd Támár, Ruth, Ráháb és más idegegre hivatkozva utasítja el a nem zsidók másodrangú besorolását. Nézete szerint a szövetségkötés magvának magvát (83. old.) az 5Móz 6,4–5-ben lelhetjük fel, ahol az Isten iránt tanúsított szeretethez elválaszthatatlanul kapcsolódik az embertárs iránti szeretet.

A fő tanulmányok sorában figyelemre méltó még Joachim J. Krause *Die erste Verehrerin JAHWEs in Kanaan und das christliche Bekenntnis zum Gott Israels. Die Rahab-Erzählung in Josua 2 im Horizont des theologischen Gesprächs von Christen und Juden (JAHVE első női tisztelője Kánaánban és Izráel Istenének keresztyén megvallása. A Józsué 2 Ráháb-története a keresztyén-zsidó teológiai párbeszéd látómezőjében)* című tanulmánya.

A folyóirat *Dokumentumok és híradások* rovatában sorakozó írásai közül az EVT új főtítkáranak, Jerry Pillay-nak *Vision und Mission des Ökumenischen Rates der Kirchen. Rede an den Zentralaussschuss am 17. Juni 2022 (Az Egyházak Világtanácsának jövőképe és küldetése. Beszéd a Központi Bizottság 2022. június 17-i ülésén)* cí-

mű, szerkesztett beszéde a leginkább érdekes, mivel az afrikai kontinensről érkezve életerős egyházak látószögéből fogalmazta meg 11 pontból álló programját: megbízatása időszakában jövendőre érdemesült és eredményeket felmutató közösséggé kívánja kovácsolni a világszervezetet. Az írás szerzője Dél-Afrikában él, református vallású teológus, egyetemi tanár.

A *Dokumentumok és híradások* rovat további írásai:

„*Streben nach Gerechtigkeit und Frieden für alle im Nahen Osten. Stellungnahmen der 11. Vollversammlung des Ökumenischen Rates der Kirchen* („Törekvés az igazságra és békére mindenki számára a Közel-Keleten.” *Az EVT 11. Nagygyűlésének Állásfoglalása*). Ld. *Streben nach Gerechtigkeit und Frieden für alle im Nahen Osten*. In: *Ökumenischer Rat der Kirchen*. <https://www.oikoumene.org/de/resources/documents/seeking-justice-and-peace-for-all-in-the-middle-east>.

Weltgebetstag 2024: Warum wir die Stimmen palästinensischer Frauen hörbar machen (*Világimnap 2024. Miért hangosítjuk fel a palesztin nők hangját*) (Irene Tokarski – Ulrike Göken-Huisman). Az imnap anyagát történetesen palesztin keresztény asszonyok állították össze, vezéregéjeként pedig az Ef 4,1–3-at választották.

Wie eine ökumenische Reise nach Israel und Palästina Perspektiven verändert, 2014 und 2019 (*Miként változtatja meg a nézőpontokat egy Izraelben és Palesztinában tett*

ökumenikus utazás, 2014 és 2019). (Detlev Knoche)

Begegnungen, welche die Augen für die vielseitigen Herausforderungen öffnen. Eine Studienreise nach Israel und Palästina, 2015 (*Találkozások, amelyek kinyitják szemünket a sokrétű kibívásokra. Tanulmányi utazás Izraelbe és Palesztinába, 2015*). (Andan Perlindungan)

Wenn Steine reden und Menschen antworten – eine interreligiös-spirituelle Reise nach Israel/Palästina, 2017 (*Amikor a kövek beszélnek és az emberek felelnek – spirituális vallásközi utazás Izraelbe/Palesztinába, 2017*). (Andrea Obermann)

Ist der Staat Israel ein Zeichen der Treue Gottes? (Isten hűségének a jele Izrael állam?) (Rainer Stuhlmann)

A füzetet lezáró rovatokból (*Tegnap – ma – holnap, Személyi hírek, Folyóiratok, Új könyvek*) két könyvet említünk meg: Manfred Richter: *Der unbekannte Comenius. Ein Bischof fordert – Ökumene radikal.* (*Az ismeretlen Comenius. Egy püspök, aki radikális ökuménét követel.*) LIT Verlag, Münster 2021, 404 old. Andrei Andreicuț: *Beichte und Kommunion. Seelsorge und Lebensbegleitung durch geistliche Väter in der orthodoxen Glaubenspraxis.* (*Gyónás és úrvacsora. Lelkigondozás és életkísérés a lelkiatyák által az ortodox hitgyakorlatban.*) Übersetzt von Jürgen Henkel. Schiller Verlag, Bonn 2020, 219 old.)

Balogh Béla